

Magda Ursache

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 014606, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-955-8

Tehnoredactor: Mihaiță Stroe

Coperta: Doina Buciuleac

Editor: Valentin Ajder

BURSA DE ILUZII

roman

Cuprins

Ziua întâi	7
Ziua a doua	35
Ziua a treia	73
Ziua a patra	115
Ziua a cincea	147
Ziua a șasea	189
Ziua a șaptea	231
În loc de glosar	281

„Cinste și gramatică sunt condițiile esențiale.”
I.L. Caragiale

Dumitrel:

— Două secundițe, vă rog! Profesoru' a telefonat că întârzie doar două secundițe.

De unde-o fi scoțind Popoacă diminutivele astea? Profesorul Teu va apărea nu-n două secundițe, ci fix după o jumătate de oră. Cu părul rar, pieptănăt pe spate ca Mao, lipit de țeastă, în costum de doc alb și cu servietă doldora de materiale recondiționate: poeziile partidnic-patriotice prefăcute-n imne religioase; articolele de fond, unde se lăsa fasonat de tezele ceaușii ca un lemn de tei, schimbate pe noile doxe: globalizare și cultură, alteritate, europeism, evaporarea granițelor, incompatibilitatea dintre etnic și estetic etc.

— Bem o vodcuță congelată pînă vine? se interesează Popoacă. Să-ți torn, Dumitrel?

Dumitrel sănt eu. Dumitru Mitrofan. Iar întrebarea, formulată exact, ar fi sunat altfel:

„Să te torn?”

Fostul coleg de facultate a contribuit intens la îngroșarea dosarului meu de Securitate. Semna notele informative cu numele de poet, Sorin Boboc. Oare cum s-o fi numind acum Angajamentul Secu? Implicare SIE? Popoacă a fost văzut pe lista de informatori, publicată de „România liberă”, în 5 noiembrie, 1998. Ei și? Au sărit din dosarele secrete niște ie-puri cu epoleți. Fapt neluat în seamă, dacă „listăii” au rămas încremenită în scaune. Peste o toamnă-două, același Popoacă a devenit „alesul” scriitorilor iașioși. Iașioticii l-au votat președinte, deși, ca poet, e campion la o sută de pagini plat.

Mă și mir că mă mai mir, cum spunea cineva. În același

Res'98, în emisiunea *O jumătate de oră cu Paul Goma*, pe canalul doi al televiziunii, năzdrăvanul exilant arunca în aer informația că Mihai Botez a fost rugat de Cornelius Coposu să pună vorbă peste baltă, în America, pentru Virgil.

„Virgil? Poate Emil!”, s-a îndoit matematicianul disident Botez de memoria seniorului țărănist.

Prietenii (nu) știu de ce. Noi, ceilalți, putem presupune. Șeful SRI deținea monopolul dosarelor SECU. Cum să-i pută lui Coposu șoșetele din plastic ale măgureanului? Cheia stătea pe port-cheiul lui Virgil. Mai e și-acuma? O fi, dacă fostul președinte Emil vorbește de „securitatea luminată.”

— Chiar nu bei un picușor de vodcă, Dumitrel?

Nu beau. Mă strădui să urmăresc dialogul Fronea-Iancu Păun:

— Lături de grafoman! E un spațiu gol, gol, gol, de la Nistru pîn' la Tisa. O să-l umple Dumeniuc?

Și nasul lui Fronea, amplu, foarte amplu, se strîmbă a dispreț.

— I-auzi-l-ăi! fonează Iancu, oltenește. Citez: „Poemul mi-l duc în lesă ca p-on cîine”. E frumos, don' le, apasă el pe *frumos*, pronunțat cu vibrato: *frrumos*!

— Și ce? A făcut Ghiorghe Dumeniuc vreo gaură-n cer? Să fie atent cu regulile gramaticale, dacă vrea premiu. Că n-o să-l votăm pe-un ins fără habar de...

Își aproape organul nazal de placheta lui Dumeniuc. Pare că el, organul, detectează greșeala.

— ... scrie, uite-aici, tipătile.

Nu-i prima dată când simt gustul greșos al bîrfei. Dumeniuc e poet și asta îi scoate bube pe inimă lui Fronea.

— Nu fi rău, don'le, nu fi aşa dă rău, mă confirmă Păun. E neglijență dă corectură. Dumeniuc o fi cam inegal, da' și cîn' dăscarcă tiru' dă metafore.

Prin geamul larg deschis năvălește, dinspre cîrciuma

megieșă, o voce de femeie. Cîntînd, cum zice Bacovia, *barbar*.

Iancu Păun rămîne în ideea lui:

— E dăni cei buni. Ascultați-mă pă mine, că io-s la căruntețe. E dăni constelația creatorilor dă metafore.

Hada se ridică (este enorm, i se revarsă carnea gleznelor peste pantofi) să închidă fereastra și pune degetul bont, cîrnățos, cu unghie incertă pe ce crede el a fi punctul slab.

— Tocmai asta e, că s-a dedulcit la metaforă. E indigest cu atîtea flori de stil. Pînă vine profesorul Teu, mă reped să iau o bere.

— „La pisici” te duci? Vin și eu, i se raliază un prozator din Suceava, pe care uit mereu cum îl cheamă. Sigur aflat după un chef, o *svaianvara**.

Istoricul și criticul literar Hada a sondat mereu „miezul” operei cu briceagul. Ardelenește. Înghițea halcă peste halcă, judecînd după rapiditatea cu care însăila pentru „Ora” cronici despre Dumnezeu-Popescu și despre alți zei ai vieții literare: președinți de Uniune, șefi de Fond Literar, de edituri și de reviste, cenzori de la Direcția tipăriturilor etc. Hăpăia pe nemestecatelea romanele lui DRP. De ce? Ca să-l aduleze primul. Mă rog, cu jumătate de pas în urma specialiștilor în prestări-gîdilat din capitală, așî în a-i servi pe „clasicii în viață”, cu posturi de decizie.

După acel Decembrie, și Hada s-a delimitat: „Prea greu digerabil”, și-a potolit el admirăția pentru demisionarul DRP. „Teatrul lui Dumitru Radu Popescu e tocătură grea, cu prea multe ingrediente”. Noul președinte al U.S., Mircea Dinescu, îl seducea ca o cupă de șampanie Mott. Sau Potelu? În schimb, Cezar Ivănescu îi provocase arsuri pe esofag cu *Timpul asasinilor*. Nici Sorescu nu i-a mai plăcut cum îi plăcuse: „Prea acidulat.” L-a destupat și l-a lăsat aşa. Pe Eugen Barbu l-a jumulit bine, l-a opărit, l-a înăbușit la capac și l-a uitat dedesubt. Pe Geo Dumitrescu l-a trecut prin foc și pară

Rești pentru „stîngism-naționalism”: „Slav aş fi fost, de nu eram latin,/ latin aş fi, de n-aş fi fost şi dac.” Blandiana a fost preparată à la bonne femme, pentru ocolele politice din „Tribuna” („Slavă veşnică lui Lenin”), pandant cu reportajele bojogii semnate Romulus Rusan.

Postsocialist, războiul scriitorului român contra scriitorului român a înregistrat una dintre campaniile cele mai urîte. S-a organizat „vînarea Blandianei”:

„Ca să nu se mai dea hermină îmaculată. «În noaptea asta udă ca o ploaie/ Am scris întîiul cîntec communist».

S-a angajat şi ea, ca noi toţi”.

N-a fost omis nici *Toast*-ul lui Ioan Alexandru, din decembrie '62:

„Rusia scria cu sînge
Răsăritul. Am învins.”

„Ce s-o considera poet religios, cînd s-a închinat la Satana de Stalin?”

„Hei, Dumitrel, m-a abordat Popoacă. Îți zic un versuc şi tu-mi spui cin’ l-a scris: «Lenin, noi sîntem veşnic afirmaţia ta». Îți acord cinci răspunsuri. Hai că nu ghiceşti! Pariez. Pun pareu pe-o beruică.”

„Ba pe-o ţuică. Nu mă mai fierbe şi spune-mi de cine-i «versucul», am vrut eu să termin cu corvoada de-a dibui autorul.

„Cezar Baltag. «Gazeta literară», '59. Te-am lămurit? Aşa că nu mai fi convins că Baltag a ocolit marxism-leninismul, cum ai afirmat tu în revistuca din Focşani.”

Să mă las lămurit de Popoacă? Nu i-am căzut în plasă, cum nu i-am căzut nici lui Leandru Diţă-Lereşti.

„Chi şerş truv! a şuşotit Leandru la bibliotecă, din scanul de alături. Să nu crezi că Matei Călinescu n-a cîntat «seumnul victoriei comuniste».

(Şi-a rîs sîsiit). Ca noi toţi.”

Tocmai Leandru acuză – de ce nu i-oi fi zis-o verde-n faţă? – singurul universitar „alicuza” care a semnat un elogiu pentru Elena cea savantă, în coşcocea volumul omagial de ianuarie? În faţă i-am spus altceva: că Matei Călinescu a vorbit primul, în '63, de „varietatea stilurilor”: *Universul poetic și varietatea stilurilor*, pe cînd Băşinică (aşa cum îi zic studenţii) mai cultiva „ura de clasă ca motor al artei cu sens unic”. L-am dus à bout de nerfs cu asta.

Milucă are ce are cu Gheorghe Grigurcu:

„Să nu se-nțeleagă că mî-sînt dintre aceia care-i tot amintesc lui Grigurcu de mî-poemul *Primele tancuri sovietice*.”

Spune că n-o face, dar o face de cîte ori prinde ocazia.

„Care tancuri? am cerut eu o precizare. Grigurcu nu era nici măcar la primări, cred, în '44.”

„Nu alea! m-a adus Milucă la... realitate. E vorba de mî-tancurile care au zdrobit contrarevoluţia ungără. Tot cu stearoşie.”

N-a fost poezie de Grigurcu mai des comentată şi număr de revistă mai adus în discuţie decît „Steaua” 8/58.

Războiul astă de-a citatul incriminator mă înnebuneşte. Şi felul cum se repartizează vina colectivă: „ca noi toţi”. Reconstituirea, dacă vrem una, trebuie făcută cînstit, de la capătul capătului. Tocmai „boala copilăriei” a fost ocolită. Momentul '44, cînd s-au produs primele erori, n-a fost analizat serios. „E mai mult decât o crimă, e o greşelă,” a avertizat omenirea franțuzul acela teribil. Cîştiga, cîştigă au mai rămas, nu suportă să se amintească de ghilotina Reformei culturale din '48. Cei mai mulţi îi atacă pe pupincuriştii lui Ody, uitînd de fanii lui Ghiţă Dej. Personal, ca istoric literar ce mă aflu, al perioadei contemporane, cred că tot ce i-a împins pe scriitori „neabătut” spre culmile comunismului a fost proiectat în „fierbintele” august paşpa. De-atîta încovoiat, au rămas îndoîni pînă-n ultima zi a lui decembrie '89. Ba şi după.

Respect *Bref*, trecutul își conține prezentul ca fructul sîmburele. Dacă vrem să îndreptăm ce-i de îndreptat, să ajungem la sîmburele amar.

Valorificăm și răs-valorificăm experiența demolării. Da, dar parțial și pe sărite. Eugen Jebeleanu a rimat primul *Dej cu viteji* și-i reabilitat. Nu și Arghezi, spuscat postdecembrist:

„Ce Marele Alpha? Nu-i decît Marele Zero!”

Corect istoric, *7 Noiembrie și cultura luptătoare* este expresia entuziasmului lui Jebe, în „Revista Fundațiilor Regale” din '46.

Alt exemplu? Artizanul scoaterii lui „Arghezu” (așa-l persifla) din cărți e tocmai Miron Radu Paraschivescu. Cel care milita, hă-hăt, din '37, pentru *dictatura proletariatului, singura care... bla-bla-bla... îndeplinește... bla-bla-bla... drepturi, bla-bla-bla... legi*. Democrația populară era opusă democrației burgheze și dictaturii fasciste. Iar MRP e absolvit ca biet „cobiai” al doctrinei, deși mulți dintre cei eliminați de el n-au revenit la linia de plutire. Coautori în „cazul Arghezi” au fost: Sorin Toma, Silviu Brucan (da, profetologul, NOSTRABRUCANUS, sponsorizat de *La Dorna, laptele vacilor inteligente, acum și cu nuci*), Ștefan Voicu, Miron Constantinescu, Nestor Ignat...

Știau bine, bine mai știau că o demascare în presă, dacă nu era letală, te ostraciza social.

G. Călinescu nu-i scos din *colabo*, din *saltimbanc*, din *tinchea*. „Ridicolul mizantrop”, ni se tot repetă în dialoguri televizate, a devenit „factor stimulator de optimism”. Și Mihai Șora? Mihai Șora rămîne bravul, generosul maquizard, deși a servit-o pe Ana Pauker ca secretar. Pe Edgar Papu îl reiectăm ca protocronist-naționalist-comunist, în schimb Ovid S. Crohmălniceanu e refolosit ca un ambalaj.

Aparent, comparația nu-i rezonabilă, dar mulți dintre cei care au vrut să ne sterilizeze spiritul și ethosul (la

proletcultiștii sovietofili mă refer) sănătuți cu grăbire. De ce-o fi publicând-o Dorin Tudoran pe Ileana Vrancea, luptătoarea cu „rămășițele burgheze”, dura procurăre pentru „lipsă de claritate ideologică” din anii cincizeci?

Da, le-am răspuns studenților mei. Așa este. Nicolae Manolescu a salutat „atmosfera de sărbătoare în care se făurăște noua istorie a țăranului”. Avea 23 de ani. Trebuia să nu publice? S-ar fi pierdut un critic de elită, cum n-avem mulți. A scris despre *Proza colectivizării* chiar în 1962, când s-a decretat dechiaburizarea și încheierea procesului? Așa este. Peste un an, tot în „Contemporanul”, a scris și despre „valorile etice ale comunismului”. Și da, Eugen Simion era entuziasmat de *Împărăția proletară* a lui Dimos Rendis, de Go-Mo-Jo și de Nazim Hikmet. Întoarcerea armelor de Mihu Dragomir i se părea realizare măreță. Trebuia să fi trecut Dunărea înot și să fi făcut, de-acolo, critică?

Cronicarul meu de toate săptămânile „României literare”, Manolescu, a căutat figuri de muncitori comuniști „zugrăviți” prin *Șoseaua Nordului* și prin *Bărăgan*. Ba și într-un roman unde Blaga era pus *pe muche de cuțit*. Iar Eugen Simion nu-l agreea pe Mircea Eliade. Nu agreea nici personajele eliadești, „în regresiune morală”, cum scria la marxinerețe.

Da, dar au fost presați să uzeze de codul pompieristic al categoriilor proletculte: *dîrz, treaz, harnic și modest*, pentru tovarășul de steag; *hid, mocirlos, putred, molipsoid*, pentru dușman. Trebuia ca elementele negative să țină numai și numai de burghez. Altfel, n-ar fi ajuns în coloanele gazetelor.

De ce au debutat poeții șaizeciști (excepțiile sănătuți de numărăt pe degetele unei mîini) așa cum au debutat? Cu imne de slavă Puterii? Voiau să asculte numai „simfonia ciocanelor”? Și de ce prozatorii intrau „în priză la cotidian”? Pentru că temele erau impuse prin „Circulară” și discutate obligatoriu în cenaclu.

— Ai o deficiență de răbdare, ăsta-i defectul tău, se aude Popoacă. Profesorul a telefonat că mai are o frăzuță de încheiere la un articolaș.

Asta stîrnește toti dracii în Fronea.

— Și ce? Noi nu scriem? Noi rupem chibrituri? Începem sau ies imediat din juriu.

— Două secundițe și gata, se roagă, diminutivat, președintele scriitorilor bahluvieni.

Mă întorc la ale mele. Cine nu știe că o cedare duce la altă cedare? *Qui dit A doit dire B.* Răul fusese făcut. De Sadoveanu. „Pentru mine, constituția lui Stalin este o altă Evanghelie a lumii noi”, scria „bădia Mihai”. De Ralea, care-i spusese Anei Pauker că n-a existat om politic mai mare, de la Mihai Viteazul pîn’ la ea. Și Paukeroaia l-a trimis ambasadorul ei la Washington. De Zaharia Stancu, prozatorul desculților, care-și vîrîse capul sub altă Evanghelie, a lui Jdanov și le explica scriitorilor ce-a învățat el de la Jdanov și ce trebuie să învețe cu toții de la Jdanov, cu toții de la Jdanov, cu toții.

Revista „Orizont”, în primul ei număr (1 noiembrie 1944), a publicat un straniu necrolog: *Morți la 23 August*. Declarați morți, atunci și-n numărul din decembrie pașăpa, au fost (le tot repet studentilor, să păstreze în minte acest holocaust, dacă din cărti de școală... alternative nu află) Radu Gyr, Ion Vinea, Crainic, Aron Cotruș, Noica, Mircea Vulcănescu, Motru, Teodorenii, Păstorel și Ionel, Const. Virgil Gheorghiu, Brătescu-Voinești, Murărașu eminescologul, Vasile Militaru, Pamfil Șeicaru și alții, și alții. Vor fi închiși, tortionați sau depizați, condamnați la moarte intelectuală.

Cei (i)luminați de Răsăritul Roșu, ca Șelmaru și Moraru, Sami (Damian) și Ali (Ștefănescu), Mișa (Novicov) și Toma (Sorin), Paul (Georgescu) și celălalt Paul (Cornea), impuneau tactica și strategia lucrului cu condeiul. Voiai să intri în „blocul muncitorilor culturali”? Votai cu temele actuale.

Nu te lăsai programat ca roboții? Nu aclamai „binecuvîntata cotitură de la 23 August” și pe Generalissimul Stalin? Nu te rupeai de trecut? Nu băteai palma cu planul cincinal? Nu-ți creșteau pumnii odată cu caninii („Munca e în toi/ Stalin e cu noi”; „În Republieă la noi/ Nu e loc pentru ciocoi”), atunci erai anihilat.

„Ai rămas în urma vieții, tovule”, urla câte un năvlete de cenzor, în sedințele de cenaclu.

Cred că emblematic pentru boala care se numește *depersonalizare*, efect al „comandamentelor” proletculte, e distihul „făurit” de Jebe:

„Toată lumea pîn’ la unu-i trează”.

Unde? Cum?

„În organizația de bază”.

Încerca să strecoare careva o corectură, să pună surdină stilului pompieristic, angajărilor lozincarde, a, era readus în ham. Cu parul criticii de direcție. Ion Vitner, Paul Georgescu, Crohmălniceanu, poreclit de Ion Barbu *bacilul Croh*, taxau prompt abaterile: „evaziunea din actualitate” (Croh), „refugiu în sexualism” (Vitner), „recidiva autonomiei esteticului” (Paul Georgescu). Ia să nu fi urmat întocmai, întrutotul, neabătut „Estetica luptei de clasă” (formularea e a lui Tertulian)! Regman lupta cu cele două „racile”: „naționalismul și cosmopolitismul”, în baza a două verbe: *a demasca și a condamna*. Leonte Răutu, cu „cosmopolitismul și obiectivismul burghez”. Savin Bratu, cu „fantoma lui Maiorescu”.

Păzeau tabla de legi a poeziei proletculte de ermetism, de suprarealism, de formalism.

Greu, fiecare și-a construit o arcă plină cu cărti de salvat. Am spus greu? Nebănuît de greu. Ajungeai la închisoare dacă erai prins citind o revistă franceză, italiană, engleză, germană...

Numai Secu putea citi liber, orice.

Respect pProletcultii recitau predilect din Maiakovski și din Neruda. *Divina Comédie* era mistică. Fără Platon, Kant, Nietzsche, Poe, Baudelaire! De la tribuna Congresului Mondial al Păcii, din '49, sovieticul Alexandr Fadeev pleda cam aşa pentru pace:

„Dacă şacalii ar învăta să scrie și hienele ar avea toc rezervor, probabil că ar fi creat același lucru pe care-l scriu Henri Miller-ii, Eliot-ii, cei de tipul Malraux și alți sartriști.”

Sub ștampila de opere *șovine, rasiste, reaționare*, au fost indexate, în 1948, peste zece mii de titluri. Catalogul avea 522 de pagini. La început, în iunie '46, „numai” 1843 de titluri. Scoase din circulație erau și *Basmele românilor* de Petre Ispirescu, și *Trecute vieți de doamne și domnițe* de C. Gane. Ca „mofturi burgheze”, probabil.

Prin '55, Oțetea, Prodan, Daicoviciu luptau cu „academicianul” Roller ca titlul manualului să nu fie *Istoria RPR*, ci *Istoria României*. Trebuia să fim colonizați (gubernizați!) prin cultură rusu-sovietică. Copilul lui Roller a plonjat cu capul într-un bazin unde apa nu era destul de adâncă și a murit. Păcatele părinților?

Un editorial al „Scînteii”, din 14 octombrie '48, purta ca titlu: *Dragostea față de URSS – condiție de bază a patriotismului*. O fi fost scris de Silviu Brucan? Oricum, în stînga lui Brucan era mitraliera: Ana.

Ei, și am tot așteptat! Ca exercițiu de supraviețuire, ne-am învățat să citim printre, pe sub rînduri și pe deasupra lor. Cu satisfacție subversivă.

Eram boboc, în '65 (facultatea am terminat-o în '70), cînd Nicolae Manolescu, într-o lucrare colectivă (cu D. Micu), scria că „angajarea nu este o cerință impusă din afara artei”. Ca să strecoare, mai încolo, în aceeași lucrare colectivă, că „ADEVARATA POEZIE NU POATE FI DECÎT LIBERĂ”.

Și nu la poezia epocii socialiste s-a gîndit.

Așadar, am tot așteptat ca uriașii de mamuți, care însăpăimîntau lumea de la leu în jos, să fie devorați de furnici, cu tot cu oase. Colții s-au făcut, în fine, pulbere. Morala: păzea din calea furnicilor. Un monstru de furnică, dotat cu răbdare, biruie tot.

Popoacă mă scoate iarăși din ale mele:

— V-o prezint pe vevericioara noastră.

„Vevericioara” – secretară e „dă poză”, după Iancu Păun. Hada o constată, lăsîndu-se pe spate cu scaunul delicat. Mi-e teamă să nu se facă țăndări și ultima piesă în bătrînul Jugendstil. Celealte au dispărut la „revoluție”, odată cu biblioteca-donație. Aviz amatorilor de donații!

Camil nu participă. Stă abstras, cu ochii acoperiți de ochelarii cu lentilă mică, verzuie. Eva Rogojan o străpunge pe „vevericioară” cu privirea prin rochia răcoroasă, de in. Vrea, parcă, să afle dacă-i „blondă pisti tăt”. „Vevericioara” nu-i prea sigură pe sine dacă a reușit să-și toarne mai multă cafea pe fustița limonie decît în ceașca Evei. Iancu sare s-o curețe c-o batistă cadrilată, dar e refuzat. Și Iris se ridică s-o ajute. Poartă o pălărie de pai, c-un nod enorm la spate, un pic prea frapantă, cum poartă ea de obicei. Ținuta e excesivă. *Drôle*, ca și politețea.

— Consumabilă, face Fronea.

Nu la cafea se referă el, ci la proza lui Carol Raicu.

— Roman consumabil. Digeri, elimini și cauți altul, se aude Fronea.

Dar cînd nu se aude Fronea? Cînd nu-i Fronea în stare de război cu toată lumea și, mai ales, cu Raicu? Mai are un obicei mizer: te scuipă în public și-și cere scuze în particular, la secret.

Sper să nu ne lăsam antrenați de agresivitatea, de nihilismul lui. Ar fi mare păcat. Carol Raicu a pus în romanul lui tot-tot, *mis-à-nu*: eșecuri, compromisuri, scăderi morale,